

Health Check

Samenvatting onderzoek naar
de kwaliteit van recreatieve
routenetwerken in Zuid-Holland

Colofon

© Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd,
juni 2018

Opdrachtgever

Provincie Zuid-Holland,
contactpersoon R. Klein
06 55449058

Auteurs

Drs. T. (Tinco) Lycklama,
C. (Cindy) Gelderman, BSc.
E. (Ellen) Ruiters, MSc.
A. (Albertien) Perdok, MSc.
I. (Ilse) Verbeek, Arcadis

In samenwerking met

I&O Research
Arcadis

Foto's

Mirjam Verschoor
provincie Zuid-Holland

Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd

OVICE Arnhem
Jansbuitensingel 30
6811 AE ARNHEM
www.ruimteenvrijetijd.nl
email: lycklama@ruimteenvrijetijd.nl
T 06-53383550

Inleiding

In het kader van de visie op de Rijke Groen-Blauwe Leefomgeving (RGLB) zet de provincie Zuid-Holland zich actief in om haar inwoners een attractieve en gezonde leefomgeving te bieden. De recreatieve routenetwerken hebben hierin een belangrijke functie. Ze dragen bij aan het verbinden en beleefbaar maken van natuur- en recreatiegebieden en de groene en waterrijke landschappen.

De provincie Zuid-Holland heeft in het voorjaar van 2018 een inventarisatie laten uitvoeren naar de kwaliteit van de routetypen wandelen, fietsen, varen en paardrijden/ mennen. Deze zogenaamde 'health check' komt voort uit het idee dat sommige routenetwerken nu (nog) ontbreken, niet optimaal worden benut of onvoldoende zichtbaar zijn. Ook lijkt het beheer versnipperd en worden mogelijk kansen gemist voor doorontwikkeling. Zowel voor de gezondheid en het welbevinden van de Zuid-Hollandse bevolking als de economische kansen voor lokale ondernemers is het van belang hier meer grip op te krijgen.

In dit rapport staan de resultaten van de health check. Dit rapport dient als feitenbasis voor de discussie over de huidige kwaliteit van de bestaande routenetwerken. Tevens staan in dit rapport een aantal aanbevelingen die betrokken stakeholders kunnen oppakken om de kwaliteit in de toekomst te verbeteren.

Onderzoeksopzet

Voor de routetypen wandelen, fietsen, varen en paardrijden/mennen is een uitgebreide inventarisatie en analyse van de huidige situatie van de routekwaliteit uitgevoerd. Het onderzoek omvat de volgende onderwerpen:

- Beheer en onderhoud;
- Gebruik, waardering en beleving;
- Promotie en (online) vindbaarheid van route-informatie.

Definitie recreatieve routenetwerken

Routes die bewegwijzerd en met elkaar verbonden zijn en een netwerk vormen, o.a. via knooppunten, keuzepunten en/of kleuren. Hieronder vallen fietsknooppuntenetwerk, wandelknooppuntenetwerk, LF-routes, LAW-routes of een MTB-, vaar-, sloepen- of kanoroutenetwerk, bewegwijzerde ruiters- en menroutes en ruiters- en menpaden.

Inventarisatie

Tijdens de inventarisatie is informatie verkregen bij beheerders, belangengroepen, gemeenten en recreanten. De inventarisatie is uitgevoerd op drie manieren;

- Online (panel)onderzoek onder recreanten;
- Online enquête gemeenten;
- Telefonische interviews beheerders en belangengroepen;

Online (panel)onderzoek recreanten

In het recreantenonderzoek is aandacht gegeven aan diverse aspecten van de routekwaliteit, maar met name het gebruik, de beleving en de waardering van de routes en voorzieningen. Het onderzoek is online uitgezet onder een panel van inwoners van onderzoeksbureau I&O Research. Om de respons te optimaliseren is aanvullend nog de achterban van de ruiters / mennis en de watersporters bij de enquête betrokken. Alle respondenten zijn ook voorzien van een recreanttype (leefstijl). Aanvullend op het panelonderzoek zijn nog enkele (GIS)analyses uitgevoerd naar de aanwezigheid van horeca langs routenetwerken en de dichtheid van routenetwerken.

Online enquête gemeenten

Alle gemeenten in de provincie Zuid-Holland zijn benaderd om een online vragenlijst in te vullen. Het

doel van deze vragenlijst was achterhalen of en in hoeverre de recreatieve routenetwerken geborgd zijn in het beleid/regelgeving en uitvoering van de gemeenten. In het onderzoek zijn 37 gemeenten vertegenwoordigd, hetgeen neerkomt op een respons van ca. 60% van de gemeenten in Zuid-Holland.

Telefonische interviews beheerders en belangengroepen

In totaal zijn 40 telefonische interviews afgenomen met beheerders en belangengroepen van de recreatieve routenetwerken in Zuid-Holland. Deze interviews zijn evenredig verdeeld over de verschillende modaliteiten (wandelen, fietsen, varen en paardrijden/mennen) en regio's, daarnaast is ook een aantal interviews afgenomen met belangengroepen van de modaliteiten kanovaren, skeelers/skaten, mountainbiken. De resultaten uit deze inventarisatie hebben vooral input gegeven voor de conclusies aangaande beheer en onderhoud van de routenetwerken. Aanvullend op de interviews zijn nog enkele analyses naar meldingen uitgevoerd.

Analyse vindbaarheid

Met behulp van enkele tools (Google Key Word en Google Key Word Advisor) is een analyse van de (online) vindbaarheid van informatie over de Zuid-Hollandse routes en routenetwerken gemaakt.

Conclusies

Conclusies

Hieronder staan de voornaamste conclusies aangaande:

- 1 Het beheer en onderhoud van route-netwerken in Zuid-Holland;
- 2 Het gebruik, de beleving en waardering van routenetwerken in Zuid-Holland;
- 3 De vindbaarheid en zichtbaarheid van routenetwerken in Zuid-Holland.

1 Beheer en onderhoud

Borging van routenetwerken in gemeentelijke plannen:

Gemeenten zien vooral een faciliterende en stimulerende rol in het versterken van de routebeleving en het verminderen van eventuele knelpunten. De gemeente voert overleg met andere partijen over de kwaliteit van routenetwerken. De kwaliteit hiervan is bij de meeste gemeenten wel vastgelegd in *beleid*, maar bij tenminste de helft van de respondenten niet in *regelgeving* (denk bijvoorbeeld aan een *bestemmingsplan*). Er is voldoende budget beschikbaar voor het *onderhoud*, maar bij de helft van de gemeenten geen budget voor het *ontwikkelen en verbeteren* van de netwerken.

Dichtheid routenetwerk:

- Voor wandelen en fietsen is de dichtheid van het netwerk goed. De combinatie van de netwerken en routes biedt in Zuid-Holland een fijnmazig wandel- en fietsnetwerk.
- Voor paardrijden en mensen is dichtheid van het netwerk niet goed. In grote delen van de provincie, vooral in het noordoosten en oosten, zijn helemaal geen routes aanwezig.
- Voor varen zijn de grotere rivieren en vaarwegen goed bereikbaar. Voor het overige deel is de dichtheid van het netwerk nog te beperkt of geldt te vaak een vaarverbod voor gemotoriseerd (en elektrisch) varen.

Fysieke conditie routemarkeringen en overige voorzieningen:

- Voor wandelnetwerken worden de routemarkeringen en voorzieningen als positief ervaren, ook bestaat er een landelijk meldpunt voor wandelaars, meldpuntwandelen.nl. Vanwege het relatief nieuwe wandelnetwerk is er nog doorontwikkeling nodig.
- Voor fietsen worden de routemarkeringen en voorzieningen ook als positief ervaren. Er is een landelijk meldpunt voor fietsers, bordjeweg.nl. Wat opvalt is dat Zuid-Holland beduidend meer meldingen kent van mankementen dan andere provincies (ontbrekende bordjes etc.).
- Bij paardrijden / mensen bestaat er geen meldsysteem, echter wordt veel opgepakt via de regioconsultants van de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie. Het grootste knelpunt voor deze groep is het ontbreken van routes, routemarkeringen en voorzieningen.
- Bij de gebruikers van de sloepnetwerken wordt de bebording als positief ervaren. Er is echter geen meldsysteem voor varen en er zijn weinig voorzieningen en aanlegplaatsen.

Conditie ondergrond (infrastructuur):

- Wandelaars zijn niet onverdeeld positief over het soort ondergrond, men wil graag meer diversiteit in ondergrond en dan vooral onverharde paden (denk aan struinen en boerenlandpaden). Ook de veiligheid langs de wegen is een aandachtspunt.
- Voor fietsers is het scheiden van wandelaars en fietsers belangrijk. Vooral op drukke dagen zijn hierover ergernissen.
- De conditie van de ondergrond wordt door de paardrijders/menners als negatief beoordeeld, vooral de drassige, modderige ondergrond, steile en gladde bermen en mul zand in de duinen zijn aandachtspunten. Andere gebruikers hebben last van mest op de paden.
- Voor varen is vooral de veiligheid van belang, de handhaving van snelheid is belangrijk, door bijvoorbeeld meer politie in te zetten op het water.

Inzet van vrijwilligers:

De inzet van vrijwilligers wordt als positief beoordeeld, alle modaliteiten kunnen rekenen op veel betrokkenheid van vrijwilligers en ze pakken veel taken op. Vooral het signaleren en melden van knelpunten wordt gedaan door vrijwilligers.

2 Gebruik, waardering en beleving

Gebruik

Voorals fietsers (43% van de recreatieve fietsers) maken graag gebruik van routenetwerken, gevolgd door wandelaars (34%) en watersporters (23%). De groep ruiters en menners maakt wel gebruik van routes in brede zin (54%), maar dit betreft nog zelden routenetwerken vanwege het (grotendeels) ontbreken daarvan. Er kunnen verschillende motieven ten grondslag liggen aan het gebruik (vooral gemak) of niet gebruik (liever zelf een route bedenken).

Gebruik door leefstijlen

Uit onderzoek blijkt dat dé recreant niet bestaat, er zijn zeven verschillende soorten recreanten, leefstijlen genoemd. Elke leefstijl heeft zijn eigen voorkeuren als het gaat om de beleving van vrijetijd, waaronder natuurbeleving, en routegebonden vormen van recreatie.

Van elke respondent is in dit onderzoek het recreanttype (leefstijl) bepaald¹. Hierdoor weten we ook dat vooral de leefstijlen Gezellig lime en Uitbundig geel graag gebruik maken van routenetwerken. Dit geldt in iets mindere mate ook voor Ondernemend Paars en Ingetogen aqua. Rustig groen, Creatief en Inspirerend rood en Stijlvol en luxe blauw maken juist beduidend minder gebruik van routenetwerken. 'Rood' laat zich minder makkelijk leiden over de gangbare paden. Rustig groen vindt het waarschijnlijk te druk en mist een 'rondje'. Stijlvol en luxe blauw vindt netwerken te weinig onderscheidend en exclusief.

Voor de fietsers geldt dat hier vooral Uitbundig geel en Gezellig lime een hoge waardering uitspreken, voor hen vormen de Zuid-Hollandse routenetwerken de basis voor een gezellig en actief uitje in de buitenlucht.

Voor wandelaars geldt dat vooral Ondernemend paars, Ingetogen aqua en Creatief en inspirerend rood positief zijn. De netwerken zijn voor hen uniek en uitdagend en ook voldoende natuurlijk en inspirerend van karakter.

Beleving - combinatie activiteiten

Recreanten combineren graag hun route-activiteit met andere activiteiten, waarvan de meest genoemde een bezoek is aan horeca (60% van de recreanten voor alle modaliteiten, behalve paardrijden / mensen, omdat het aanbod daarvan ook grotendeels ontbreekt).

Beleving - themaroutes

- Het aanbod aan themaroutes is voor fietsen goed, want omvangrijk en met diverse thema's. Vooral themaroutes die gericht zijn op de Zuid-Hollandse landschappen (strand/ duinen, water, recreatiegebieden) scoren in vergelijking met de rest van Nederland (qua omvang) erg hoog.

- Het aanbod aan themaroutes voor wandelen is veel beperkter qua omvang en diversiteit in vergelijking met het landelijke beeld.

Beleving - horeca langs de routes

- De aanwezigheid, nabijheid én vindbaarheid (bewegwijzering) van horeca langs de routenetwerken is voor wandelen en fietsen nog te beperkt (ca. 40% van het netwerk heeft horeca dichtbij de route).
- Voor watersporters is dit wel op orde, er is op een groot deel van het routenetwerk horeca dichtbij aanwezig. Hier is juist het gebrek aan aanlegplaatsen bij die horeca een aandachtspunt, en ook de bewegwijzering hier naar toe.

Beleving - points of interest langs de route

De aanwezigheid van kenmerkende points of interest (het DNA van Zuid-Holland) langs de routenetwerken wordt als verbeterpunt genoemd door een aantal van de beheerders en belangengroepen.

Waardering - rapportcijfer

De overall waardering (rapportcijfer) van de beleving van routenetwerken in Zuid-Holland is voldoende voor wandelen (7,8), fietsen (7,7) en varen (7,6). Voor ruiterroutes is dit onvoldoende (5,7).

Waardering - Net Promotor Score

De Net Promotor Score, een maat waarin recreanten als 'ambassadeur' optreden, levert een vergelijkbaar beeld op: positieve scores voor wandelen (+10), fietsen (+3) en varen (+11) en een (zeer) negatieve voor paardrijden / mensen (-50).

¹ In het najaar van 2018 worden de leefstijlen in een nieuw jasje gestoken. Op dit moment is het nog te vroeg om hier gebruik van te maken.

Hierbij valt op dat de NPS voor fietsen lager is dan voor wandelen of watersport. Dat is mogelijk te verklaren uit het feit dat voor varen en wandelen er recent veel routenetwerken zijn opgeleverd. De recreant ervaart dit als prettig en van goede kwaliteit. Het fietsknooppuntennetwerk is al langer terug opgeleverd (ca. 8 – 10 jaar geleden), daar is mogelijk de kwaliteit al minder en dat zien we terug in de scores.

Overall waardering routenetwerken Zuid-Holland in rapportcijfer en NPS door recreanten

	Rapportcijfer	Net Promotor Score
Fietsen	7,7	3
Wandelen	7,8	10
Varen	7,6	11
Paardrijden / mennen	5,7	-50

Waardering per thema

De hoogste waardering van recreanten gaat uit naar de landschappelijke kwaliteit en het aantrekkelijke routeverloop door het landschap. Vervolgens worden ook de routevoorzieningen als voldoende beoordeeld. Dit gaat over de bebording, markering, infopanelen en de kwaliteit van de ondergrond. Dit geldt voor alle modaliteiten.

De tevredenheid over die aspecten die de beleving van de routes bepalen, is relatief laag. Dit gaat o.a. om de aanwezigheid van pleisterplaatsen (o.a. horeca) en rustplaatsen dan wel aanlegplaatsen en vooral ook de beperkte bewegwijzering hiernaartoe. De aanwezigheid van prullenbakken scoort op alle modaliteiten laag.

3 Vindbaarheid en zichtbaarheid

Digitale vindbaarheid en zichtbaarheid

Bij de vindbaarheid en zichtbaarheid domineren landelijke websites. Op de geselecteerde zoekwoorden worden in de top-10 van de zoekresultaten enkel landelijk opererende websites gepresenteerd door Google.

Er zijn in de zoekresultaten dan ook nagenoeg geen Zuid-Hollandse toeristische marketingorganisaties gepresenteerd, hoewel meerdere websites wel routeaanbod als content hebben. De websites zoals route.nl en anwb.nl zijn nu vooral dominant in de zoekresultaten. Om de digitale vindbaarheid van de routeinformatie te vergroten voor de inwoners en bezoekers (toeristen) moet de provincie Zuid-Holland regie uitoefenen op het effectief ontsluiten hiervan.

Goed voorbeeld uit andere provincies

In andere provincies, zoals Gelderland en Zeeland, zijn de provinciale websites veel beter vindbaar en zichtbaar (binnen de top 10 in Google). Dit pleit voor een sterkere positie van de ontsluiting van het aanbod in Zuid-Holland via één toeristische website. Zorg wel dat de websites specifiek genoeg blijven (op het thema 'routes').

Speerpunten richting uitvoering

In het kader van deze health check zijn vijf speerpunten uitgewerkt in een aantal concrete acties als input voor de **Uitvoeringsagenda Rijke Groen-Blauwe Leefomgeving**. Deze speerpunten zijn gebaseerd op de conclusies van deze 'Health Check' en zijn verrijkt en aangescherpt door de klankbörgroep, die nauw betrokken is bij het traject 'doorontwikkeling recreatieve routenetwerken Zuid-Holland'.

Regie en samenwerking

Alle deelnemers vinden dat er meer regie en samenwerking gewenst is aangaande het provinciale routebeheer. Er is behoefte aan één aanspreekpunt als het gaat om beheer en onderhoud, gebruik en marketing, en ook de doorontwikkeling. Een verkenning van kansrijke opties voor een samenwerkingsorganisatie is gewenst, bijvoorbeeld een routebureau. Er is behoefte aan een provinciaal coördinator, zonder daarbij specifiek de provincie aan te wijzen.

Bekendheid en vindbaarheid

Wanneer informatie over de routenetwerken niet vindbaar is op internet, dan komen er ook geen (nieuwe) recreanten en blijft de bekendheid van Zuid-Hollandse routes en routenetwerken achter lopen. Dit kan en moet veel beter, zo blijkt uit de 'health check'. Zuid-Holland mag zich landelijk gezien veel meer gaan profileren als provincie met een aantrekkelijk en goed georganiseerd routenetwerk. Dit is goed voor de eigen inwoners en ook voor de toerist. Vindbaarheid is trouwens een breder begrip en geldt ook voor (fysieke) bewegwijzering naar voorzieningen.

Kwaliteit, doorontwikkeling en financiën

Uit de 'health check' komt naar voren dat er niet altijd budget is voor onderhoud, doorontwikkeling en vernieuwing van de routenetwerken. De verschillende betrokken stakeholders zijn het erover eens dat het behouden van kwaliteit en doorontwikkeling van de routenetwerken gewenst is. Wat hierbij kan helpen is een nader onderzoek

naar gebruikers, ambities en opgaven. Een integrale aanpak en afstemming (tussen de diverse betrokken partijen per modaliteit maar ook juist modaliteit-overstijgend) is nodig, zodat Zuid-Holland in de toekomst excellente routes heeft.

Beleving

Vooraf op het gebied van routebeleving, blijkt uit de 'health check', komt naar voren dat er nog veel te winnen valt. De verschillende stakeholders zien het belang in van een sterke verbetering van routebeleving. Dit kan gecreëerd worden door een vraaggerichte aanpak, mede gedifferentieerd voor verschillende doelgroepen. Het is belangrijk dat de recreant en toerist centraal staan als het gaat om themaroutes, voorzieningen, type ondergrond (verhard / onverhard), et cetera.

Veiligheid

Sommige routenetwerken worden als onveilig ervaren. De stakeholders onderschrijven het belang van veiligheid voor de verschillende routenetwerken. Het is gewenst om de aspecten van veiligheid te verkennen, denk hierbij aan gebruikers, beheerders, de wensen per modaliteit en gecombineerd weggebruik.

